

ВІСНИК

Вищої
кваліфікаційної
комісії суддів України

3

2014

Судова влада на порозі змін

25-26 вересня 2014 року в Києві відбувся XII позачерговий з'їзд суддів України, на якому обрано членів Вищої ради юстиції та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Очищення суддівського корпусу є одним із найважливіших етапів реформ в Україні, зазначив Президент України Петро Порошенко у своїй промові пе-

ред делегатами з'їзду. Він підкреслив, що створення судової системи, яка відповідає європейським стандартам, є пріоритетом його діяльності на посту глави держави.

«Перше, з чого починається будь-яка розмова, на будь-якому рівні – судова реформа. Перше, з чого ми повинні почати – антикорупційні кроки.

І ми повинні покладатися на чесні та неупереджені суди», – сказав Президент України. За його словами, проект судової реформи має бути підготовлений найближчим часом спільно із суддями та громадськістю. У своїй промові Президент України висловив переконання, що реалізація принципу незалежності суддів є на сьогодні одним із головних завдань.

«Перед нами величезне завдання: побудувати – не повернути, а саме побудувати – довіру людей, народу, українців до суддівської гілки влади. Я покладаю дуже великі надії на наше з вами зібрання. Завдання очищення суддів повинні виконувати, в тому числі, і два надзвичайно важливих виборчих органи – Вища рада юстиції та Вища кваліфікаційна комісія суддів», – наголосив Петро Порошенко.

Глава держави вважає неприпустимою нинішню ситуацію, коли проти України подано дуже велику кількість позовів до Європейського суду з прав людини. Це демонструє неефективність вітчизняної судової системи. Нині, за його словами, довіра до суддів становить 7 відсотків, тоді як до армії – 59 відсотків, про що свідчать останні дані опитувань громадської думки.

На з'їзді було обговорено найважливіші питання незалежності суддів та відновлення довіри до судової влади в Україні. Судова влада має стати більш відкритою, зокрема представляти публічно свою позицію у відповідь на заяви в пресі, які мають негативний характер, – зазначалося у виступах.

(продовження на стор. 50)

ОФІЦІЙНО

Судова влада на порозі змін. Лора Хворостина 1

ПОГЛЯД НАУКОВЦЯ

Деякі питання правового регулювання в цивільному процесуальному праві України. Олександр Гетманцев 3

Правове мислення та правосвідомість суддів як основа правосудного судочинства. Сергій Глубоченко 9

Кодекс як джерело адміністративно-процедурного права України: пріоритети розробки в умовах сучасних правотворчих процесів. Тетяна Коломоєць, Шабінем Гаджиєва 15

Усунення від права на спадкування та зміна черговості одержання права на спадкування як способи захисту спадкових прав судом. Людмила Козловська 19

Договір про спільну діяльність у контексті незавершеного будівництва: власність чи майнове право забудовника. Аріна Савченко 26

МОЛОДИЙ НАУКОВЕЦЬ

Застосування штрафних санкцій за порушення законодавства у сфері захисту економічної конкуренції та їх оскарження у господарському суді. Анна Вечер 32

Гарантії прав присяжних як засіб забезпечення законності судового рішення, ухваленого за їх участю. Тарас Нешик 39

ДУМКА ЕКСПЕРТА

Як має діяти новий склад Комісії, щоб відновити довіру до суддівської гілки влади? Лора Хворостина 44

З ПРАКТИКИ РОБОТИ

Українсько-канадський проект «Суддівська освіта для економічного зростання». Досудове врегулювання спорів за допомогою судді. Дональд Брик, Тадеуш Зажечни 47

Благодійна програма «Судді – дітям» 49

Науково-практичний юридичний журнал
Видається із вересня 2011 року

Спізасновники:
Вища кваліфікаційна комісія суддів України,
Національний університет «Юридична
академія України імені Ярослава Мудрого»

Свідоцтво про державну реєстрацію
Серія КВ № 20089-9889ПР

Рекомендовано до друку та розповсюдження через мережу Інтернет рішенням Вченої ради Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» (протокол № 3 від 22.11.2013) Визнано Міністерством освіти і науки України науковим фаховим виданням. Наказ про включення до Переліку наукових фахових видань України від 14.02.2014 № 153

Голова Редакційної колегії
д.ю.н. І. Л. Самсін

Редакційна колегія:

І. Л. Самсін (головний редактор),
О. В. Дронгівська (заступник гол. редактора),
В. В. Кузьменко (відповідальний секретар),
д.ю.н. В. П. Мікулін, к.ю.н. М. Г. Мельник,
д.ю.н. А. П. Гетьман, д.ю.н. О. В. Капліна,
д.ю.н. В. Л. Яроцький, д.ю.н. Л. М. Москвич,
д.ю.н. Л. І. Сопільник,
д.ю.н. О. В. Покачалова (Росія),
д.ю.н. Ліяна Штарієне (Литва),
В. Й. Косенко, В. Г. Данчук, П. В. Казакевич,
Р. М. Савчук, М. М. Суховій, М. Ю. Чернишова

Редактор

О. В. Дронгівська

Коректор

О. С. Березовська

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних назв та інших відомостей несуть автори публікацій. Редакція може не поділяти точки зору автора. У журналі зберігається правопис законодавчих, нормативних актів, наказів, методологічних розробок, що надійшли до редакції. Редакція залишає за собою право на скорочення та редагування текстів. Статті обов'язково проходять відбір і рецензування.

Номер 3 (11) 2014 схвалено і рекомендовано до друку рішенням редакційної колегії, протокол №13 від 25.11.2014 р. Підписано до друку 28.11.2014 р. Формат 60x84 1/8 Папір крейдований Наклад 700 примірників Оригінал-макет затверджено Вищою кваліфікаційною комісією суддів України

Видавець ТОВ «Піраміда»

© Текст — Вища кваліфікаційна комісія суддів України

Адреса редакції:
м. Київ, вул. Механізаторів, 9,
www.vkksu.gov.ua

Олександр Гетманцев,
кандидат юридичних наук,
доцент, завідувач кафедри
правосуддя
Чернівецького національного
університету
імені Юрія Федьковича

Деякі питання правового регулювання в цивільному процесуальному праві України

УДК 347.4

У статті розглядаються окремі питання правового регулювання цивільних процесуальних правовідносин у сфері цивільного судочинства. Визначаються напрями правового регулювання в цивільному процесуальному праві.

Ключові слова: правове регулювання, цивільне процесуальне право, цивільне судочинство, цивільне процесуальне законодавство, норми процесуального законодавства.

А. Гетманцев. Некоторые вопросы правового регулирования в гражданском процессуальном праве Украины

В статье рассматриваются отдельные вопросы правового регулирования гражданских процессуальных правоотношений в сфере гражданского судопроизводства. Определяются направления правового регулирования в гражданском процессуальном праве.

Постановка проблеми. У процесі реалізації судової реформи в Україні ключове місце відводиться питанням удосконалення правового регулювання в такій важливій сфері діяльності держави як здійснення правосуддя в порядку цивільного судочинства. Від ступеня правової регламентації залежить досконалість цивільного процесуального законо-

Ключевые слова: правовое регулирование, гражданское процессуальное право, гражданское судопроизводство, гражданское процессуальное законодательство, нормы процессуального законодательства.

O. Getmantsev. Some of the legal regulation of civil procedural law of Ukraine

Considering relevant to science separate civil procedural law the legal regulation of civil legal proceedings in civil proceedings. Identify areas of legal regulation of civil procedural law. The content and focus of regulation affecting the determination of content of this field, areas of improvement procedural law.

Key words: regulation, civil procedure law, civil litigation, civil procedure law, procedural rules of law.

давства, доступність судової форми захисту, його практична цінність, а головне – ефективність судового захисту. Оновлення судової системи, прийняття Цивільного процесуального кодексу України (2004 р.), Кодексу адміністративного судочинства України (2005 р.), розробка проекту Господарського процесуального кодексу України мали б забезпе-

чити гармонізацію і стабільність процесуальних форм здійснення правосуддя, подолати існуючий тривалий час консерватизм у правовому регулюванні цивільного судочинства. Але науково-практичні дискусії останніх років показують, що прийняття процесуальних кодексів (ЦПК, КАС) не усунули проблему цілісності концепції процесуального законодавства. Накопичений практичний і науковий досвід підтверджує необхідність удосконалення правового регулювання у сфері судочинства. Внаслідок розрізненості процесуальних норм в окремих процесуальних кодексах і відсутності внутрішньої галузевої збалансованості немає єдиної процесуальної концепції, а це не сприяє нормальній роботі судових органів. Отже, підвищення ефективності правового регулювання в окремих процесуальних галузях права, зокрема в цивільному процесі як основній та визначальній галузі, забезпечить досконалість судових процедур, буде важливою гарантією здійснення судового захисту.

Ступінь наукової розробки проблеми. Питанням правового регулювання в основному присвячені наукові доробки представників загальної теорії права, серед яких С. С. Алексєєв, М. І. Байтін, Д. А. Керімов, С. А. Комаров, М. М. Марченко, Н. М. Оніщенко, П. М. Рабінович, О. Ф. Скакун, В. М. Сиріх та ін. Теоретики права сформулювали концептуальні положення щодо поняття правового регулювання, його функцій, видів, особливостей в окремих галузевих науках. Їх напрацювання адаптовано до процесуальних галузей. У науці цивільного процесуального права особливості правового регулювання розглядалися в контексті юридичної діяльності суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин, окремих інститутів, процесуальних проваджень, процедур тощо. Так чи інакше дослідження торкалися питань правового регулювання в цивільному процесі. Із процесуалістів можна назвати Т. Е. Абову, А. Т. Боннера, Ю. В. Білоусова, С. С. Бичкову, В. І. Бобрика, Н. А. Громошину, О. Г. Лук'янову, Є. В. Слєпченко, В. В. Комарова, С. В. Курильова, С. А. Курочкіна, Д. Д. Луспеніка, Д. Я. Малешіна, В. В. Яркова, М. М. Ясинка, Н. А. Чечіну, Д. М. Чечот, М. С. Шакарян, В. М. Шерстюка та багато інших.

Однак дослідження стосувалися лише окремих традиційних положень цивільного процесуального законодавства, або акцент робився на міжнародних стандартах цивільного судочинства. Сучасним проблемам правового регулювання в цивільному процесуальному праві, особливостям предмета правового регулювання цієї галузі, теоретичним та практичним питанням єдності й диференціації правового регулювання в процесуальних науках не приділялося належної уваги.

Мета статті – дослідження загальних особливос-

тей правового регулювання в галузі цивільного процесуального права в контексті єдності та диференціації процесуальних галузей права в Україні.

Право завжди було регулятором суспільних відносин. Саме у цьому полягає соціальне призначення права – бути універсальною й нормативною формою вирішення важливих завдань життєдіяльності суспільства. Цінність і значення права полягає у його здатності охоплювати правовим впливом усі види юридичної діяльності. Останні мають достатньо різноманітні форми прояву, які у свою чергу залежать від сфери правового регулювання (юридична, політична, економічна тощо), суб'єктів діяльності (фізична особа, юридична особа, держава), функцій і мети діяльності, форм діяльності (індивідуальна, колективна, державна). Але правовий вплив не слід розглядати лише у площині суто юридичній, хоча так чи інакше юридична діяльність безпосередньо пов'язана з правовою поведінкою, правовими формами діяльності держави, юридичним процесом. Відомий теоретик-правознавець С. С. Алексєєв наголошував, що «правовий вплив характеризує право в дії, усі напрями і форми впливу на суспільне життя, у тому числі і на функціонування права як духовного фактора» [1, с. 28]. Поза увагою не можуть залишатися такі сфери правового впливу, як виховання, культура, мораль, соціальні цінності тощо, оскільки вони мають вагомий зворотний вплив на ефективність правового регулювання, його досконалість та відповідність суспільним потребам. Ступінь зворотного впливу залежить від значущості тієї сфери суспільних відносин в державі, що вимагає найбільшої уваги з боку суспільства. З цим пов'язаний вибір методів, форм та способів впливу права на поведінку учасників правових відносин, визначення меж регулюючого впливу норм права відповідної галузі права.

Розглядаючи правовий вплив як одну з визначених в державі форм впливу права на суспільні відносини слід окремо зупинитися на такому основному і важливому його різновиді, як правове регулювання. Поняття «правове регулювання» достатньо досліджено в основному представниками теорії права, але останніми роками значну увагу приділяють йому представники і спеціальних галузевих наук.

Термін «регулювання» означає упорядкованість, налагоджування, спрямування розвитку з метою приведення його в систему, забезпечення нормальної роботи [16, с. 671]; встановлювати кордони, межі, масштаби поведінки людей, вносити в суспільні відносини стабільність, систему, порядок і тим самим спрямовувати їх у визначене русло [6, с. 363]. Якщо до цього терміну додати особливий правовий зміст, то в цілому можна припустити, що правове регулювання – це здійснюване за

допомогою правових засобів упорядкування суспільних відносин.

Окремі правознавці вважають, що регулювання є процесом, а отже, передбачає наявність не лише засобів регулювання, а й суб'єктів, які наділяються відповідними повноваженнями зі здійснення регулювання [13, с. 385]. Інші заперечують розуміння правового регулювання як впливу держави на суспільні відносини за допомогою юридичних норм (норм права), пояснюючи наявність у цьому процесі не лише нормативних імперативних приписів, а й таких засобів впливу на поведінку людей, як стимулювання, заохочення, надання прав тощо [14, с. 95]. Таким чином, поведінка індивідуального чи колективного суб'єкта, підпадаючи під регулятивну дію права, вже набуває статусу правової, а отже, зазнає впливу не лише обмежень, а й нормативних дозволів і стимулів, які визначають таку модель поведінки, що співвідносить інтереси конкретної особи з інтересами суспільства. У цьому проявляється соціальна роль права.

Залежно від того, чиї інтереси – людини (громадянина) чи громадськості визначені першочерговими, розширюються чи звужуються самі межі дії права. Отже, на правове регулювання впливають соціальні, економічні, політичні, ідеологічні та культурні чинники, форма держави, правова політика тощо. Це у свою чергу впливає на стабільність права, його ефективність та авторитет

Отже, право виконує важливу регулятивну функцію, яка полягає у здатності здійснювати вплив на діяльність та поведінку людей у суспільстві з метою впорядкування правових відносин з їх участю. Така дія права характеризується через правове регулювання як основну функцію права, що характеризує його сутнісне призначення, сферу дії, закономірність розвитку. Як стверджував С. С. Алексєєв, «...сутність категорії «правове регулювання» і його своєрідність полягає у тому, що воно, по-перше, за своєю природою є специфічним різновидом соціального регулювання, спрямованого на досягнення певних результатів у житті суспільства; по-друге,

здійснюється за допомогою цілісної системи засобів, реально вражаючих саму матерію позитивного права як нормативного інституційного утворення – регулятора» [2, с. 348].

Сфера дії права не може і не повинна бути безмежною, навпаки, вона обмежена певними рамками, що зумовлені сутнісним призначенням права. Слід визнати, що залежно від того, чиї інтереси – людини (громадянина) чи громадськості визначені першочерговими, розширюються чи звужуються самі межі дії права [4, с. 6]. Отже, на правове регулювання впливають соціальні, економічні, політичні, ідеологічні та культурні чинники, форма держави, правова політика тощо. Це у свою чергу впливає на стабільність права, його ефективність та авторитет.

Викладені положення дають можливість оцінити цивільне процесуальне право з точки зору його ролі в регулюванні особливої сфери суспільних відносин, пов'язаних із судовим захистом прав, свобод та інтересів особи, інтересів держави.

Відповідно до ст. 3 Конституції України утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. У державно-правовому механізмі забезпечення прав і свобод людини головна роль відводиться судовому захисту. Судовий захист характеризується монопольним правозахисним статусом – здійснюється спеціально створюваним державним органом – судом і детально регламентований законом. Для цього створені і конституційні основи, оскільки ст. 55 Конституції України закріплює важливий демократичний і цивілізований принцип: права й свободи людини і громадянина захищаються судом. З допомогою суду і судового захисту реалізується одне з основних прав громадянина – право на судовий захист. Вказані конституційні положення дозволяють зробити висновок: Основний закон закріплює і гарантує судовий захист і передбачає право на судовий захист, у тому числі і на звернення до відповідних міжнародних судових установ або до інших міжнародних організацій.

Реалізація права на судовий захист у порядку, визначеному Цивільним процесуальним кодексом України (далі – ЦПК), породжує систему цивільних процесуальних правовідносин, обов'язковим учасником яких є суд. Саме на суд покладається основна функція зі здійснення судочинства у цивільних справах з метою захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави шляхом справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду і вирішення цивільних справ (ст. 3 ЦПК).

Отже, механізм судового захисту поєднує два основні елементи: організаційно-правовий (закріп-

лення права на судовий захист і гарантій його забезпечення); процесуально-правовий (регламентація процесуального судового порядку розгляду і вирішення цивільних справ). Можна також стверджувати, що судовий захист поєднує як регулятивні, так і охоронні функції.

Цивільне процесуальне право як самостійна і водночас фундаментальна галузь права виконує важливу і відповідальну роль у життєдіяльності суспільства, держави. Об'єднуючи особливий вид правових норм, які отримали назву процесуальні, цивільне процесуальне право з їх допомогою врегульовує певну сферу суспільних відносин, які виникають у процесі вирішення соціальних конфліктів – спорів з приводу прав, свобод та інтересів. Спірні правовідносини зумовлюються різними обставинами – економічними, політичними, соціальними, матеріальними, особистими тощо, але їх вирішення потребує наявності окремого виду правового регулювання – процесуального. Тому такі поняття, як «процесуальне регулювання», «процесуально-правове регулювання», «межі процесуального регулювання» досить часто зустрічаються в наукових працях представників науки цивільного процесуального права, інших галузевих процесуальних наук.

Цивільне процесуальне право як самостійна галузь права та наука сформувалися лише у другій половині XIX століття. Протягом тривалого історичного періоду цивільний процес був складовою частиною цивільного права, тому першими питаннями, які постали перед процесуалістами, були: співвідношення матеріального і процесуального права, виділення особливостей цивільного процесуального права, зумовлених сферою (межами) регулюючого впливу його норм на суспільні відносини. Їх намагалися вирішувати упродовж всього розвитку науки цивільного процесуального права, ці питання актуальні й тепер. Особливої актуальності останніми роками набули проблеми, пов'язані з визначенням предмета правового регулювання цивільного процесуального права, питання єдності і диференціації правового регулювання, системи цивільного процесуального права.

Правове регулювання у сфері цивільного судочинства має за мету забезпечити впорядкування цивільних процесуальних правовідносин та гарантувати ефективність та справедливість судового захисту осіб, які звертаються до суду. Тому правовим регулюванням має бути охоплена процесуальна діяльність як суду, – публічного органу держави, так і учасників цивільного процесу шляхом законодавчої регламентації їх процесуальних прав та обов'язків, порядку їх реалізації та визначенням юридичних наслідків (результатів) процесуальної поведінки. Важливою є також і процесуальна форма

закріплення процесуальних дій у відповідних процесуальних актах (позовна заява, заява, клопотання, рішення, ухвала тощо).

Важливою властивістю процесуально-правового регулювання є його ефективність, тобто співвідношення між метою правового регулювання та його результатом.

З огляду на існуючі в науці цивільного процесуального права проблеми уніфікації і диференціації вважаємо, що врегульований законний порядок здійснення судочинства зазначеними судами має бути уніфікований шляхом створення єдиного кодексу, який визначав би процесуальний порядок діяльності наявних і створених у майбутньому як територіальних, так і спеціалізованих судів загальної юрисдикції

Основним кодифікованим актом у сфері цивільного судочинства є ЦПК України 2004 року, який детально врегулював процесуальний порядок провадження в цивільних справах. Незважаючи на його «нормативну молодість», його зміст зазнав численних змін та доповнень. Слід погодитися з С. Я. Фурсою, що нині найголовнішими проблемами цивільного процесу є: невідповідність нового ЦПК конституційним принципам здійснення правосуддя; нестабільність законодавства, відсутність системи при внесенні змін до ЦПК; необхідність систематизації норм нового ЦПК з урахуванням теорії цивільного процесу; відсутність теоретичних концепцій подальшого розвитку цивільного процесу; судочинство в цивільних справах не відповідає ні вимогам законодавства, ні теорії цивільного процесу; проблеми у забезпеченні висококваліфікованими кадрами посад суддів, адвокатів [17, с. 8]. Про недоліки чинного ЦПК, його окремих положень йдеться у багатьох монографіях, дисертаціях, публікаціях. Це свідчить про недосконалість багатьох норм ЦПК, їх невідповідність вимогам судової практики, ігнорування пропозицій науковців, практиків. У підсумку це спричиняє зменшення ефективності правового регулювання у сфері цивільного судочинства та, на наш погляд, є суттєвим недоліком у правовій регламентації такої вагомої сфери, як

судовий захист. Наявність великої кількості понять, термінів у ЦПК заважає правильному розумінню їхнього змісту та тлумаченню не лише громадянами, а й підготовленими юристами, наприклад: справедливий та неупереджений розгляд справи (ст. 1); гласність та відкритість (ст. 6); рішення проголошується прилюдно (ч. 9, ст. 7); цивільна юрисдикція і компетенція суддів (Глава 2, Розділ 1); позивач, відповідач (ст. 30); треті особи (ст. 34, 35); предмет спору (ст. 32); предмет доказування (ст. 58); предмет, підстава позову (ч. 2, ст. 31) тощо. Нормативна визначеність і відсутність оціночних категорій сприяє формуванню єдиних теоретичних підходів у тлумаченні положень норм ЦПК, забезпечує формування єдиної судової практики. Погоджуємося із пропозицією О. В. Підлубної про необхідність закріплення в загальній частині ЦПК окремих статей з визначенням уживаних понять і термінів [11, с. 4].

Правове регулювання сприяє визначенню предмета цивільного процесуального права, меж регулюючого впливу норм даної галузі.

Правове регулювання у сфері цивільного судочинства здійснюється у таких напрямках:

1. Визначення меж регулюючого впливу норм цивільного процесуального права на суспільні відносини у сфері здійснення цивільного судочинства (формує предмет, метод, систему цивільного процесуального права як галузі, формує його правову основу – цивільне процесуальне законодавство).

2. Регламентация процесуального порядку здійснення судочинства в цивільних справах (цивільне судочинство) шляхом визначення проваджень, стадій, процедур і процесуальних режимів.

3. Регламентация процесуального статусу суду та учасників цивільного процесу (процесуальні права та обов'язки).

4. Встановлення процесуальної форми фіксації цивільного процесу.

Важливими та актуальними питаннями в науці цивільного процесуального права останнім часом є уніфікація та диференціація в правовому регулюванні цивільного, господарського та адміністративного судочинства. Як стверджує В. В. Комаров, «сфера регулювання судочинства стає диференційованою відповідно до судової спеціалізації. Якщо до ухвалення КАС у законодавстві існував дуалізм двох цивільно-адміністративних порядків судочинства (дуалізм судової цивільної юрисдикції), то сьогодні йдеться про диференціацію всієї процесуальної сфери, що свідчить про певну законодавчу концепцію перебудови окремих режимів судочинства» [7, с. 38].

Проблеми уніфікації й диференціації розроблялися на рівні докторських дисертацій в Російській Федерації Н. А. Громошиною [3], О. В. Слепченко [12], на рівні монографій С. А. Курочкіним [8],

Д. Я. Малешиним [10]. В Україні дослідження у цьому напрямку здійснював В. В. Комаров [7], а в 2013 році було видано колективну монографію «Теоретико-методологічні засади диференціації та уніфікації в цивільному, господарському й адміністративному судочинстві в Україні» за загальною редакцією В. І. Бобрика [15], в якій докладно проаналізовано наявні концепції уніфікації та диференціації правового регулювання судочинства. Уніфікація у процесуальному праві, на думку О.А. Беляневич, може розглядатися у двох аспектах: а) як вертикальний, інтегруючий процес, тобто закріплення єдиних засад правового регулювання процесуальних відносин (надання йому однакового «звучання», тональності) із подальшою диференціацією і конкретизацією правового регулювання (тобто спеціалізацією). У такому сенсі, за наявності досить розвинутого процесуального законодавства (ЦПК України, ГПК України, КАС України), спеціалізація розглядатиметься в основному в межах окремої процесуальної галузі; б) як антитеза спеціалізації, що передбачає усунення особливого в правовому регулюванні [15, с. 22].

Стосовно диференціації в судочинстві погляди науковців розділилися. Одні обґрунтовують необхідність об'єднання цивільного, господарського і адміністративного судочинства в єдину монолітну структуру процесуального права і пропонують називати це «цивільно-адміністративним процесом» [9, с. 56; 15, с. 23], інші – лише об'єднати цивільний і господарський процеси [3]. У російській процесуальній науці навіть ставиться під сумнів існування адміністративних судів і адміністративного судочинства [5, с. 58].

З огляду на існуючі в науці цивільного процесуального права проблеми уніфікації і диференціації вважаємо, що врегульований законом порядок здійснення судочинства зазначеними судами має бути уніфікований шляхом створення єдиного кодексу, який визначав би процесуальний порядок діяльності наявних і створених у майбутньому як територіальних, так і спеціалізованих судів загальної юрисдикції [18, с. 86-87]. Така інтеграція може відбутися в майбутньому в результаті подальшої реалізації судово-правової реформи в Україні. Основи організації та діяльності судів загальної юрисдикції, які відповідно до Конституції України будуються за принципами територіальності і спеціалізації, багато в чому подібні. У цьому розумінні можна говорити про цивільне процесуальне право або цивільний процес, який включав би процесуальний порядок цивільного, адміністративного і господарського судочинства. Забезпечення в майбутньому такої єдності має торкатися лише організаційної основи правосуддя. Щодо функціональних основ діяльності таких судів та їх особливостей, то

такі питання неможливо врегулювати єдиним кодексом, оскільки це утруднить користування ним, призведе до ускладнення системи кодексу. У цьому питанні потрібно окремо регулювати цивільне судочинство нормами ЦПК, адміністративне судочинство – нормами КАС, а господарське судочинство – нормами ГПК, де враховувати процесуальні особливості розгляду і вирішення справ відповідними судами в рамках цивільного, адміністративного і господарського процесуального права, тобто окремих галузей права. Цьому має сприяти удосконалення існуючих інститутів і створення ефективних процедур. У майбутньому ЦПК може стати правовою платформою, на основі якої буде проведено уніфікацію різних процесуальних кодексів [19, с. 31].

Висновки. Підсумовуючи викладене, можемо констатувати, що правове регулювання в цивільному процесуальному праві повинно бути окремим напрямом наукового дослідження для характеристики особливостей цивільного процесуального права як основної та фундаментальної галузі права, виділення її сутнісних ознак, визначення меж регулюючого впливу цивільних процесуальних норм з урахуванням сучасних підходів у праворозумінні та удосконаленні механізму судового захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави і суспільства.

Від стану урегульованості процесуального порядку судочинства в цивільних справах залежить досконалість та ефективність судового захисту.

На сучасному етапі реалізації судової реформи в Україні підлягають вирішенню такі важливі питання, як уніфікація і диференціація процесуального законодавства, приведення його до цілісної процесуальної концепції правового регулювання у сфері судочинства, гармонізація з матеріальним законодавством.

Список використаних джерел:

1. Алексеев С. С. Теория права / С. С. Алексеев. – М.: БЕК, 1996. – 320 с.
2. Алексеев С. С. Право: азбука – теория – философия: Опыт комплексного исследования / С. С. Алексеев. – М.: «Статут», 1999. – 712 с.
3. Громошина Н. А. Дифференциация и унификация в гражданском судопроизводстве: Дис. на соискание ученой степени докт. юрид. наук : специальность 12.00.15 – гражданский процесс; арбитражный процесс. – Москва, 2010.
4. Дія права : Інтерактивний аспект : Монографія / Кол. авторів [відп. ред. Н. М. Оніщенко]. – К. : Видавництво «Юридична думка», 2010. – 360 с.
5. Єфимова Ю. В. Виды гражданского судопроизводства / Ю. В. Эфимова. – Саратов, 2008. – 132 с.
6. Керимов Д. А. Методология права: Предмет, функции, проблемы философии права / Д. А. Керимов. – [4-е издание]. – М. : Изд-во СГУ, 2008. – 521 с.
7. Комаров В. В. Цивільний процес у глобальному контексті // Право України. – 2011. – N 10. – С. 22-44.
8. Курочкин С. А. Частные и публичные начала в цивилистическом процессе [Текст] / С. А. Курочкин; науч. ред. В. В. Ярков. – М. : Инфотропик Медиа, 2012. – 560 с.
9. Лукьянова Е. Г. Теория процессуального права [Текст] / Е. Г. Лукьянова. – М. : Изд-во Норма, 2003. – 240 с.
10. Малешин Д. Я. Гражданская процессуальная система России [Текст] / Д. Я. Малешин. – М. : Статут, 2011. – 496 с.
11. Підлубна О. В. Норма цивільного процесуального права: поняття, меж дії та реалізація в цивільному судочинстві : Дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук; спеціальність 12.00.03 – Чернівці, 2007. – 22 с.
12. Слепченко Є. В. Гражданское судопроизводство : проблемы единства и дифференциации : автореф. Дис. ... докт. юрид. наук: специальность 12.00.15 – гражданский процесс; арбитражный процесс. – Санкт-Петербург, 2012.
13. Теория государства и права: [Учебник] / [Под ред. Р. А. Романова]. – СПб.: изд-во Р. Асланова «Юрид. центр Пресс», 2005. – С. 385.
14. Теория государства и права. Академический курс в 3-х т. / [отв. ред. М. Н. Марченко] – [3-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Норма, 2002. – Т.3: Государство, право, общество. – 528 с.
15. Теоретико-методологічні засади диференціації та уніфікації в цивільному, господарському й адміністративному судочинстві в Україні : монографія / О. А. Беляневич, І. Е. Берестова, С. С. Бичкова [та ін.]; За заг. ред. В. І. Бобрика. – К. : Ред. журн. «Право України», 2013. – 172 с.
16. Ожегов С. И. Словарь русского языка / Под. ред. Н. Ю. Шведовой. – М., 1989. – 750 с.
17. Фурса С. Я., Щербак С. В., Євтушенко О. І. Цивільний процес України : Проблеми і перспективи : Науково-практичний посібник. – К. : видавець Фурса С. Я. : КНТ, 2006. – 448 с. – (Серія «Процесуальні науки»).
18. Штефан М. Й. Цивільний процес : Підручник для студ. юрид. спец. закл. освіти / М. Й. Штефан. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К. : Вид. дім «Ін Юре», 2001. – 694 с.
19. Ясинок М. М. Особливості окремого провадження в цивільному процесуальному праві України (теоретико-правовий аспект) : Монографія / С. С. Ясинок. – Національний університет «Одеська юридична академія», 2011. – 380 с.